MIKC Daugavpils Dizaina un mākslas vidusskola “Saules skola”

Mācību priekšmets:
Vizuālā komunikācija.

Specialitāte: Audiovizuālā māksla un tehnoloģijas
1. kurss

«Alfabēts pilsētvidē»

Metodiskā izstrādne

Izstrādnes autors: **Sarmīte Bogdanoviča**

Daugavpils
2026

Anotācija

SARMĪTE BOGDANOVIČA

«Alfabēts pilsētvidē»

Sasniedzamais rezultāts: Audzēknis prot pamanīt apkārtnes nianses, attīstot tēlaino domāšanu, vizuālo uztveri un krāsu izjūtu. Izprot asociatīvās domāšanas, vizuālās metaforas, kā arī kompozīcijas, mēroga un gaismēnu lomu objekta kadrēšanā, lai izceltu konkrēto burtu. Spēj pielietot digitālās pratības, lai atlasītu un apvienotu iegūtos attēlus vienotā, stilistiski saskaņotā alfabēta kolekcijā (sērijā).

Mērķauditorija (programmas nosaukums, kurss vai pedagogi): 1. kursa programmas «Audiovizuālā māksla un tehnoloģijas» audzēkņi.

Metodiskās izstrādnes praktiskais pielietojums: uzdevums mācību priekšmeta «Vizuālā komunikācija» ietvaros.

Uzskates un citi mācību līdzekļi: iedvesmas avoti un iepriekšējo gadu audzēkņu veiksmīgāko darbu paraugi.

Metodiskās izstrādnes aktualitāte/novitāte:

Aktualitāte:

- **Vizuālās pratības attīstība:** Digitālajā laikmetā jaunieši patērē ļoti lielu daudzumu gatava vizuālā satura. Uzdevums aktualizē prasmi pamanīt, analizēt un kritiski novērtēt reālo vidi, nevis tikai patērēt digitālos attēlus.
- **Sasaiste ar reālo dzīvi:** Mācību process tiek «iznests» ārpus klases telpām, parādot, ka dizains un tipogrāfija nav teorētiski jēdzieni, bet gan neatņemama pilsētvides, kā arī fotogrāfijas sastāvdaļa.

Uzdevums palīdz meklēt kadra vērtību nevis pašā objektā (skaista māja, cilvēks), bet gan tīrā formā, līnijā un gaismā, attīstot abstrakto domāšanu un redzēšanu.

Novitāte:

- **Konteksta maiņa:** Tradicionālas burtu skicēšanas vietā audzēkņiem tiek piedāvāts pretējs process - saskatīt burtu tur, kur tā sākotnēji nav (arhitektūrā, ēnās, tekstūrās). Tas attīsta abstrakto un asociatīvo domāšanu.
- **Apzināta kadrēšana kā dizaina rīks:** Uzsvars tiek likts nevis uz pašu objektu, bet uz fotogrāfisko kadrējumu un gaismēnu - audzēknis ar kompozīcijas palīdzību vada skatītāja uztveri (šajā gadījumā palīdz ieraudzīt burtu), tādējādi apgūstot vizuālās komunikācijas uztveres virzības instrumentus.

Fotogrāfija tādējādi netiek izmantota kā vienkārša realitātes dokumentācija, bet gan kā grafiskā dizaina rīks. Kadra robežas un kadrējums burtiski rada jaunu objektu (burtu), kas realitātē neeksistē.

SATURS

Ievads 5
1.SAGATAVOŠANĀS DARBS..... 6
2.DARBA PROCESS 10
SECINĀJUMI 12
LITERATŪRAS SARAKSTS 13
PIELIKUMI 14

IEVADS

Mūsdienu vizuālajā kultūrā prasme orientēties informācijas telpā, pamanīt detaļas un strādāt ar konceptuālu saturu ir viena no fotogrāfa nepieciešamajām pamatprasmēm. Priekšmeta "Vizuālā komunikācija" ietvaros tēma "Alfabēts pilsētvidē" piedāvā inovatīvu pieeju burtu mācībai (tipografikai) un kompozīcijai, pārnesot mācību procesu no teorētiskām skicēm uz praktisku pilsētvides izpēti caur kameras objektīvu. Fotogrāfijas novirziena audzēkņiem šis uzdevums ir instruments, lai attīstītu "kadra izjūtu" un izprastu, kā ar kameras palīdzību trīsdimensiju telpu transformēt divdimensiju grafiskā attēlā. Pilsētvide šajā kontekstā kalpo kā studija, kurā burta formu rada nevis zīmulis, bet gan fotogrāfa izvēlētais rakurss, gaisma, ēna un perspektīvas saīsinājums. Uzdevums māca meklēt kadra vērtību nevis pašā objektā, bet gan tīrā formā, līnijā un gaismā, tā attīstot abstrakto redzēšanu.

Uzdevums kalpo kā tilts starp klasisko kompozīcijas izglītību un mūsdienu vizuālo komunikāciju. Tas motivē jauniešus iziet ārpus ierastās klases vides, mainīt fokusu no pasīva pilsētas patēriņa uz aktīvu vērošanu un apzināties, ka kadra robežas burtiski spēj radīt jaunu formu, kas realitātē neeksistē. Rezultātā audzēkņi ne tikai apgūst burtu anatomiju, bet arī attīsta sērijveida domāšanu un pašdisciplīnu, apvienojot 33 atšķirīgus kadrus vienotā, stilistiski saskaņotā fotoprojektā.

1. SAGATAVOŠANĀS DARBS

1. Teorētiskais un vizuālais ievads (darbs klasē):

Analogo piemēru (pasaules pieredzes) izpēte: Vizuālo piemēru un iedvesmas avotu analīze (piemēram, tēmas «*Found Typography*» vai «*Architecture Alphabet*» klasiskie fotoprojekti). (skat. 7. un 8. slaidā)

«Negatīvās telpas» (*Negative Space*) jēdziena izpratne: Analīze, kā burta formu fotogrāfijā var veidot nevis pats fiziskais objekts, bet gan debesu fragments starp divām mājām vai gaisma starp konstrukcijām. (skat. 8. slaidā)

2. Konceptuālais uzstādījums un iespējamie ierobežojumi (kā variants).

Vienotā stila (sērijas koda) definēšana: Katrs audzēknis patstāvīgi izvēlas sava topošā alfabēta vizuālo konceptu (piemēram: tikai melnbaltā fotogrāfija, tikai grafiskas ēnas, makro detaļas, vai tieši pretēji - industriālā arhitektūra tālumā).

Tehnisko noteikumu definēšana: Vienošanās par kadra formātu (piemēram, kvadrāts 1:1 vai klasiskais 2:3), lai visi 33 alfabēta burti finālā būtu tehniski saderīgi.

Found Typography (Atrastā tipografika)

Šis virziens aizsākās 20. gadsimta sākumā līdz ar Bauhaus skolu un avangarda māksliniekiem (piemēram, Lāslo Moholijs-Naģis un viņa jēdziens "Typofoto").

- Būtība: Fotogrāfs meklē un fiksē burtu formas objektos, kas nav veidoti kā burti. Tie ir ikdienas priekšmeti, instrumenti, salauztas lietas vai detaļas.
- Māksliniecciskais uzdevums: Šeit galvenais ir kadrējums un mērogs. Fotogrāfam ir jāizolē objekts no tā ierastā konteksta tā, lai skatītājs ieraudzītu formu (piemēram, saliekto šķēru cilpas pārvēršas par burtu "B"). Lielisks mūsdienu piemērs ir britu mākslinieks Pols Elimans (Paul Elliman), kurš gadiem kolekcionēja un fotografēja šādus objektus, veidojot veselus fontus.

Paul Elliman – Bits

Architecture Alphabet (Arhitektūras alfabēts)

Šis ir specifiskāks *Found Typography* žanrs, kas fokusējas tikai uz pilsētvidi, ēkām un inženiertehniskajām konstrukcijām.

- Būtība: Burtu formas tiek meklētas arhitektūras elementos - tiltu kopnēs, māju ieliektajos pīlāros, logu rāmjos, kāpņu margās vai pat māju jumtu līnijās pret debesīm.
- Mākslinieciskais uzdevums: Šeit noteicošā ir gaisma, rakurss un perspektīva. Burts bieži vien fiziski neeksistē - to rada divu ēku vizuāla pārklāšanās no konkrēta skatupunkta (optiskā ilūzija) vai kontrastaina ēna, ko saule met uz asfalta vai sienas (tā saucamā *Negative Space* jeb negatīvā telpa, kur burta formu veido ēna vai debesu fragments starp mājām).

Alphabet by Peter Defty

3. Praktiskie priekšdarbi.

Maršruta plānošana: Pilsētvides zonu izpēte (arhitektūras stilu, industriālo rajonu vai parku izvēle, kur ir vislielākā formu daudzveidība).

Gaismas un laika plānošana: Izpratne par to, kā diennakts laiks un laikapstākļi ietekmēs rezultātu (piemēram, saulains laiks nepieciešams asām ēnām, savukārt mākoņains - vienmērīgām tekstūrām un arhitektūras detaļām).

Tehnikas sagatavošana: Kameras (vai viedtālruņa ar manuālajiem iestatījumiem) un datu nesēju sagatavošana darbam.

2. Darba process

Uzdevuma izpilde tiek organizēta četros secīgos posmos, nodrošinot pāreju no idejas līdz gatavam vizuālam produktam.

1. posms: Praktiskā materiāla vākšana (Pilsētvidē)

- Patstāvīgais pētniecības darbs: Audzēkņi individuāli dodas pilsētvidē, lai meklētu un fiksētu burtu formas.
- Eksperimenti ar rakursiem un gaismu: Viena objekta fotografēšana no dažādiem skatupunktiem un augstumiem, meklējot precīzāko perspektīvu, kurā burta forma ir visizteiksmīgākā.
- Materiāla daudzveidības princips: Katram burtam tiek uzņemti vairāki varianti (dublikāti), lai vēlāk būtu iespēja veikt kvalitatīvu atlasi.

2. posms: Starprezultātu izpēte un skicēšana (darbs klasē)

- Pirmā atlase: Audzēkņi analizē iegūtos kadrus, lai saprastu, kuri burti ir izdevušies un kuru alfabēta daļu vēl trūkst (parasti visgrūtāk ir atrast specifiskus burtus, piemēram, K, R, W u.c.).
- Kompozicionālās skices: Ja kādu burtu neizdodas atrast tiešā veidā, audzēknis skicē un plāno, kāds arhitektūras elements vai gaismēnu salikums (saliktā kompozīcija) varētu šo formu radīt nākamajā foto sesijā.

3. posms: Atlase un digitālā pēcapstrāde (darbs datorklasē)

- Sērijas vienādošana: Visu 33 izvēlēto kadru apstrāde grafiskajās programmās (piemēram, Adobe Lightroom vai Photoshop). Ja ir vajadzība, tiek vienādots attēlu kontrasts, krāsu temperatūra, ekspozīcija vai tonējums (ja alfabēts ir melnbalts), lai katrs burts izskatītos kā daļa no vienas kolekcijas.
- Kadrēšana un mēroga salāgošana: Attēlu apgriešana izvēlētajā formātā (piemēram, 1:1 kvadrātā), nodrošinot, ka burti visos kadros ir vizuāli līdzvērtīgā mērogā un "nelec" ārā no kopējā ritma.

4. posms: Fināla noformējums un prezentācija

- Planšetes vai kolāžas izveide: Burtu izkārtošana vienotā tīklā (grid) - klasiskā alfabēta secībā.
- Darbu prezentācija un aizstāvēšana: Audzēkņi demonstrē savu sniegumu, pamatojot sava projekta vizuālo konceptu un tehnisko paņēmienu izvēli (kā gaisma, rakurss vai arhitektūras stils palīdzēja sasniegt rezultātu).

SECINĀJUMI

1. Abstraktās domāšanas (redzēšanas) attīstība: Uzdevums pierāda, ka pilsētvides analīze caur fotogrāfijas prizmu ir efektīvs veids, kā attīstīt jauno fotogrāfu "profesionālo aci". Audzēkņi pāriet no sižetiskas fotografēšanas (kas ir objekts) uz strukturālu redzēšanu un abstrakcijām (kādas ir objekta formas, līnijas un gaismēnas).
2. Sērijveida domāšanas stiprināšana: Apjomīgais uzdevuma formāts (33 alfabēta burti) veiksmīgi attīsta sērijveida domāšanu. Rezultāts parāda, ka tehniski un stilistiski vienota fotoprojekta izveide prasa daudz augstāku disciplīnu un pēcapstrādes precizitāti nekā atsevišķu, nejaušu kadru uzņemšana.
3. Fotogrāfijas un dizaina sinerģija: Metodika veiksmīgi demonstrē fotogrāfijas kā vizuālās komunikācijas instrumenta potenciālu. Fotogrāfija šeit kalpo nevis kā realitātes dokumentācija, bet gan kā dizaina rīks, kur kadra robežas un izvēlētais rakurss burtiski spēj radīt jaunu grafisku zīmi.
4. Pedagoģiskā efektivitāte: Mācību procesa pārcelšana ārpus klases telpām paaugstina audzēkņu motivāciju un patstāvību. Problēmsituāciju risināšana (piemēram, "grūto" burtu meklēšana, gaismas izmaiņas pilsētvidē) veicina elastīgu domāšanu un prasmi pielāgoties reāliem apstākļiem, kas ir būtiska topoša mediju speciālista kompetence.

LITERATŪRAS SARAKSTS

Elektroniskie resursi:

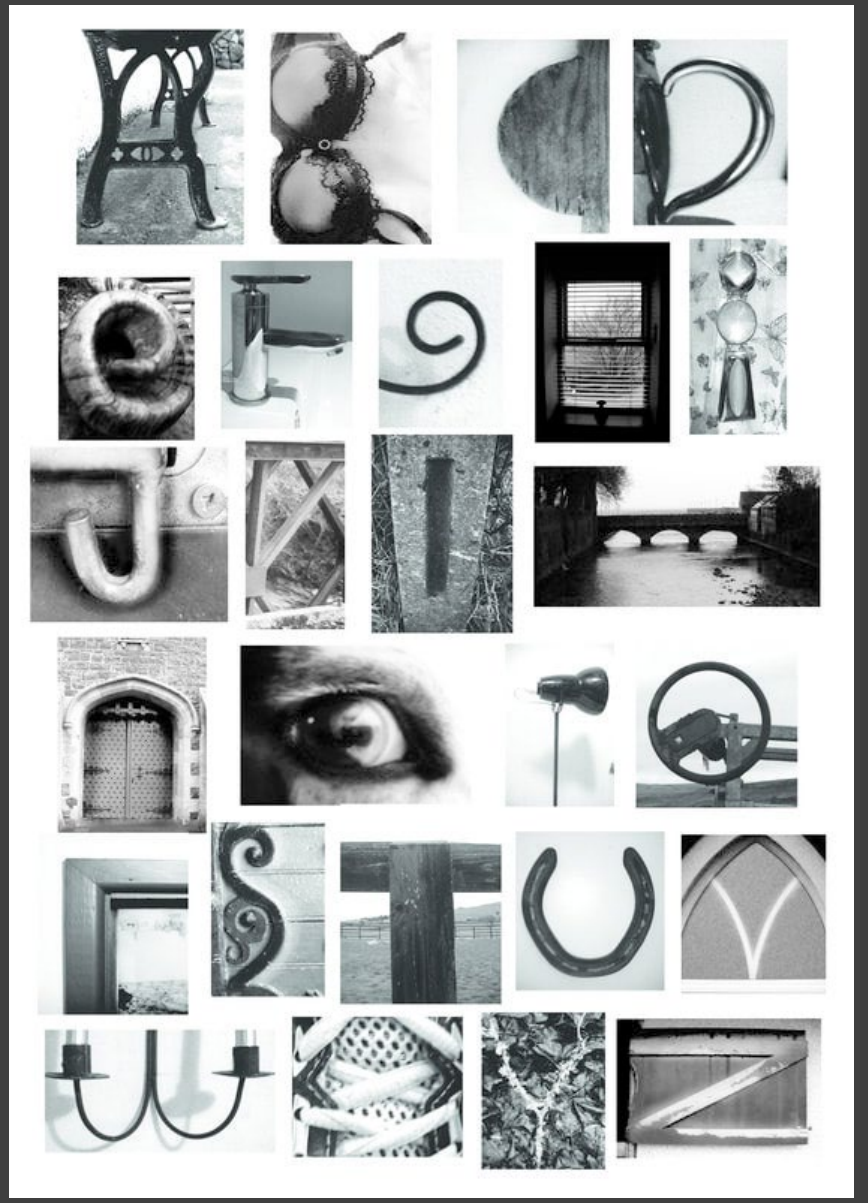
https://www.biennial.com/artists/paul-elliman/

https://www.photopedagogy.com/typophoto.html

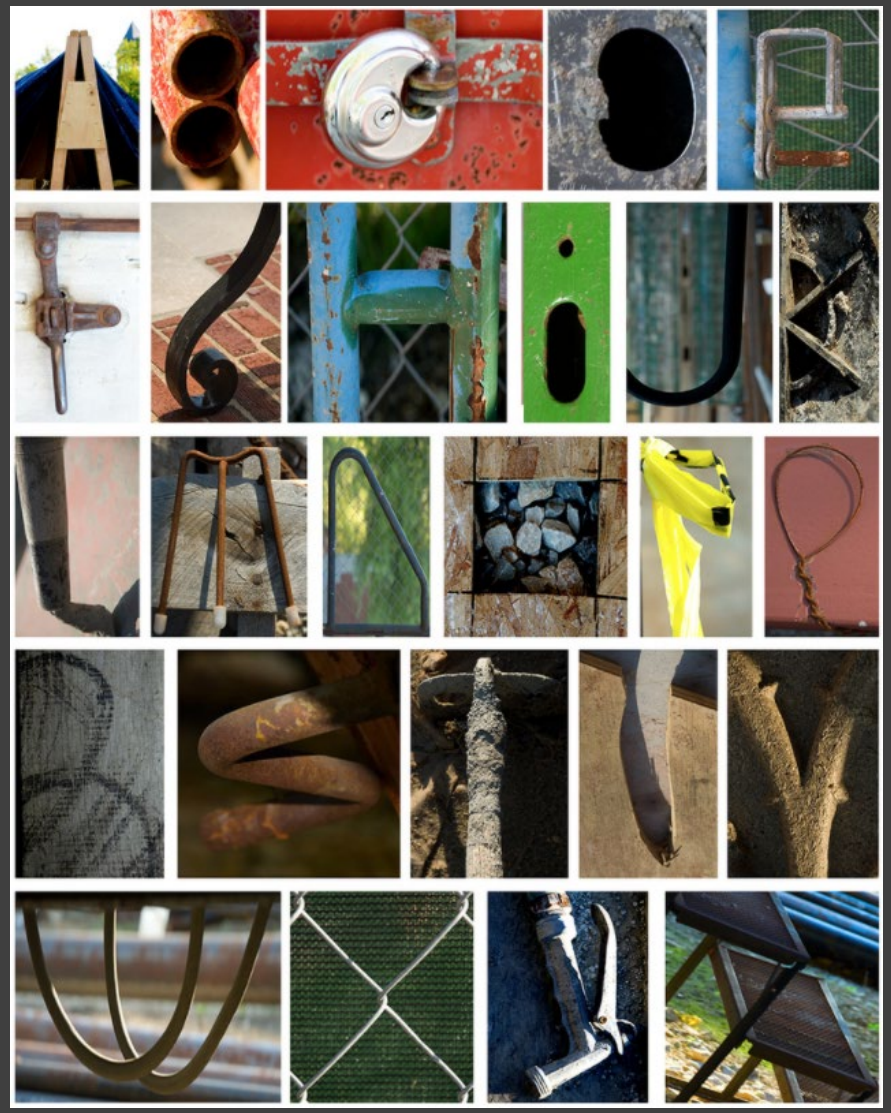
PIELIKUMI

Iedvesmas avoti

Alexa Simos

Construction site alphabet by Chelsea Sektnan

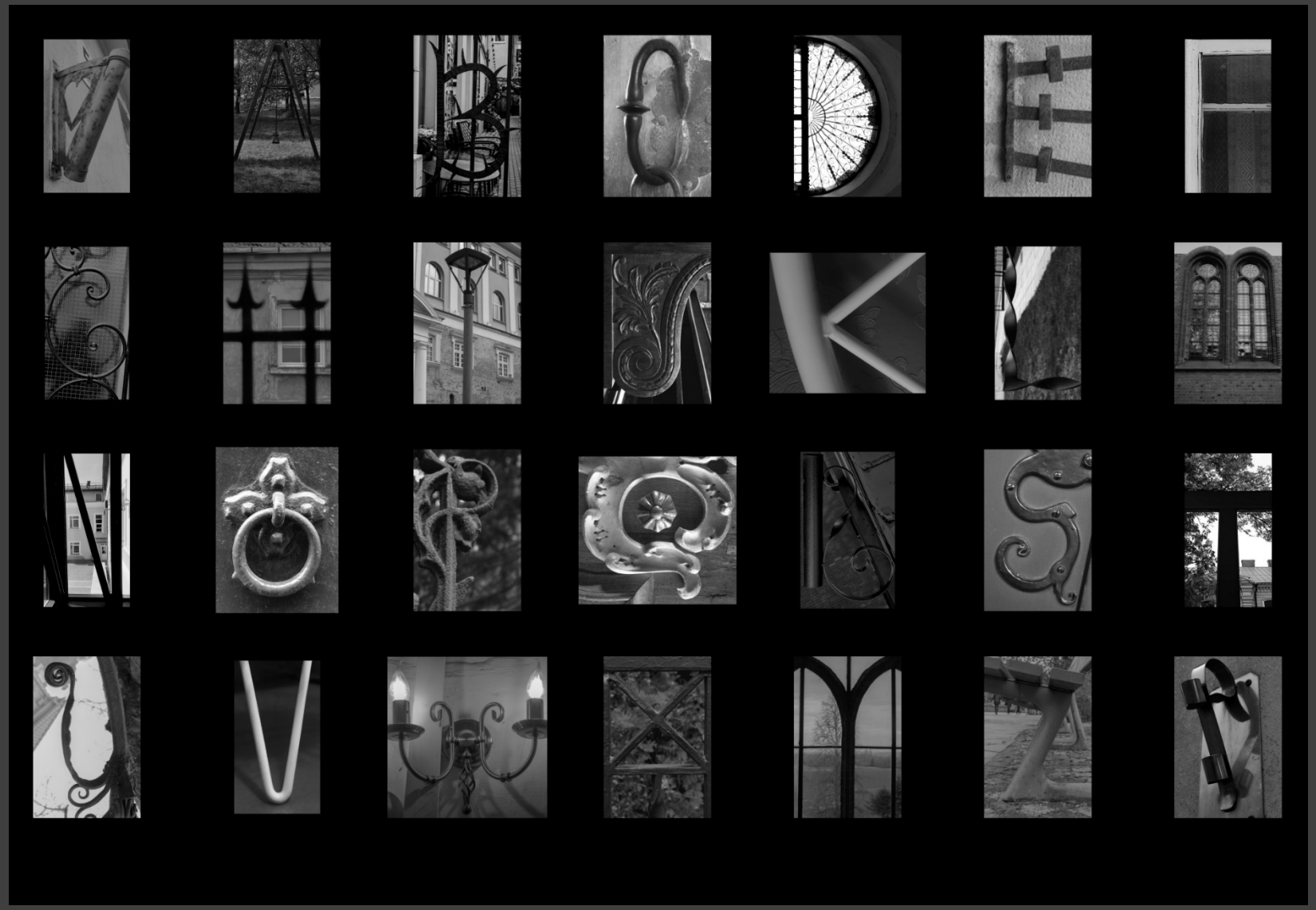

Urban Decay by Jason Ramirez

PIELIKUMI

Audzēkņu darbi

«Alfabēts pilsētvidē» paraugi.

Jūlija Verbicka

«Alfabēts pilsētvidē» paraugi.

Dženifera Kalniņa

«Alfabēts pilsētvidē» paraugi.

Endija Grundmane

«Alfabēts pilsētvidē» paraugi.

Viktorija Kravcova